

การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครู

ความสำคัญของวิชาบรรณารักษศาสตร์

ปัจจุบันวิชาบรรณารักษศาสตร์ได้เป็นที่ยอมรับการในวงการศึกษาว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคนและประเทศชาติไม่น้อยไปกว่าวิชาอื่น ๆ ในประเทศที่พัฒนาแล้วมีการส่งเสริมการศึกษาวินิจฉัยในระดับปริญญาในวิทยาลัยครูต่าง ๆ ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนาในด้านการศึกษาระดับฝึกหัดครู องค์การศึกษาวินิจฉัยและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ก็ได้สนับสนุนส่งเสริมในการศึกษาวินิจฉัยอย่างจริงจังตลอดมา^๑ วิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาที่เป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้แขนงวิชาต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถาบันการศึกษา^๒ ดังนั้น สถาบันการศึกษาชั้นสูงแทบทุกแห่งจะบรรจุวิชาบรรณารักษศาสตร์ไว้ในหลักสูตรการเรียน เพื่อช่วยให้นักศึกษามีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้หนังสือ การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง วิชานี้แต่เดิมชื่อว่า "จัดห้องสมุด" ในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ประธาน

^๑กรมการฝึกหัดครู, หน้าที่และโครงการของกรมการฝึกหัดครู (พระนคร: กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๑๖), หน้า ๑๐๑.

^๒สภาการศึกษาแห่งชาติ, "เอกสารสรุปรายละเอียดเพื่อขอให้สภาการศึกษาแห่งชาติพิจารณาอนุมัติการจัดตั้งภาควิชาในมหาวิทยาลัย" (พระนคร: หน่วยหลักสูตร กองวิชาการ, ๒๕๑๑), หน้า ๒. (ยึดสำเนา)

ชื่อวิชาใหม่เป็น "วิชาบรรณารักษศาสตร์" ชื่อวิชานี้จึงปรากฏนับแต่นั้นมา^๑

ความหมายของวิชาบรรณารักษศาสตร์ ได้มีผู้อธิบายไว้ต่าง ๆ กัน พอสรุปได้ดังนี้คือ

จิน เคย์ เกทส์ (Jean Key Gates) อธิบายไว้ว่าเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องความมุ่งหมาย จุดประสงค์ และหน้าที่ของห้องสมุด ซึ่งต้องนำเอาหลักการ ทฤษฎี วิธีการจัดองค์การ และเทคนิค ต่าง ๆ มาใช้ในการบริการห้องสมุด นอกจากนี้ ยังหมายถึงการจัด การรวบรวม เก็บรักษาหนังสือ วัสดุ อุปกรณ์ในห้องสมุด เพื่อนำมาบริการผู้ใช้ รวมถึงวิธีการที่นำความรู้จากหนังสือและวัสดุต่าง ๆ ในห้องสมุด มาปรับปรุงขยายงานของห้องสมุดเสมอ^๒

ในฉบับพิมพ์ครั้งที่สอง เกทส์ ได้ให้ความหมายของบรรณารักษศาสตร์ว่า บรรณารักษศาสตร์ ได้ครอบคลุมความรู้ของมนุษย์ทุกรูปแบบซึ่งสามารถบันทึกไว้ได้ หมายถึงบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมใช้ประโยชน์จากข่าวสาร ความรู้ หรือบริการซึ่งได้จากวัสดุเหล่านี้ เนื้อหาของวิชา กินความไปถึงการเตรียม การศึกษา ทักษะ ความสามารถ ทรัพยากร และความรู้ทางวิชาชีพที่จะ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังหมายรวมไปถึงความต้องการของชุมชนที่ตัวมีหน้าที่บริการ ต้องพยายามทำให้สอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด^๓

ในวิทยานุกรมบรรณารักษศาสตร์ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นศาสตร์ว่าด้วยการเป็นบรรณารักษ์

^๑ลูทธิลักษณ์ อ่ำพันวงษ์, "การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," ใน บรรณารักษ์ ๒๕๐๔ (พระนคร: แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๐), หน้า ๓.

^๒Jean Key Gates, Introduction to Librarianship, (New York: McGraw-Hill, 1968), p. 133.

^๓Jean Key Gates, Introduction to Librarianship, 2 d ed. (New York: McGraw-Hill, 1976), p. 3.

การใช้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องหนังสือ วิธีการในการจัดหา เก็บรักษา จัดระบบและนำออกใช้ รวมถึง การแจกจ่ายความรู้ที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์หรือข้อเขียนโดยอาศัยห้องสมุดเป็นสื่อ^๑

เรมอนด์ เออร์วิน (Raymond Irwin) ได้ให้ความหมายของบรรณารักษศาสตร์ว่า เป็น วิชาเกี่ยวกับการจัดห้องสมุด รวบรวมรักษาทรัพยากรห้องสมุด เป็นวิชาชีพที่ต้องการการศึกษา การฝึกฝน เพราะมีเทคนิคในการทำงานเป็นพิเศษ มีงานในความรับผิดชอบคือ ต้องทำงานห้องสมุดทั่วไป และต้อง สนองความมุ่งหมายเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการค้นคว้าวิจัยในห้องสมุดสถาบันศึกษาและเรื่องราว ที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและอุตสาหกรรม เป็นต้น^๒

เลียมอนต์ มอนทาร์ก แฮร์รอด (Leonard Montague Harrod) อธิบายไว้ว่าเป็นวิชา ชีพเพื่อการเป็นบรรณารักษ์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้และทักษะ เกี่ยวกับการบริหารงาน จัดการด้านงบประมาณ ของห้องสมุด ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ ในห้องสมุด เช่น งานบรรณานุกรม บัตรรายการ เป็นต้น^๓

แฮโรลด์ แลงคัวร์ (Harold Lancour) ได้อธิบายไว้ว่า บรรณารักษศาสตร์เป็นการ ศึกษาเกี่ยวกับห้องสมุดอันเป็นสถาบันทางสังคมซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา รวมเอาความรู้เกี่ยวกับ การจัดตั้งอุปกรณ์ การใช้และการนำออกมาใช้ นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ให้การศึกษแก่ชุมชนหรือบุคคล ที่ต้องการ บรรณารักษศาสตร์ต้องการความรู้พื้นฐานที่กว้างขวางและถูกต้อง^๔

^๑จารุวรรณ สิมสุไลณ, วิทยานุกรมบรรณารักษศาสตร์ (A Cyclopedia of Librarianship) พระนคร: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๑), หน้า ๗๖, ๗๘.

^๒Raymond Irwin, "Librarianship," in Encyclopedia of Librarianship, ed. Thomas Landau. (New York: Hafner Publishing, 1961), p. 198.

^๓Leonard Montague Harrod, The Librarians' Glossary, 4th rev. ed. (London: Andre Deutsch, 1977), pp. 487, 500.

^๔Harold Lancour, "If Librarianship is a Learned Profession" Library Journal 76 (July 1951): 1076, quoted in Dale Eugene Shaffer, The Maturity of Librarianship as a Profession (Metuchen, N.J.: Scarecrow Press, 1968), pp. 57-58.

นอกจากนี้ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ ยังได้อธิบายความหมายของวิชาบรรณารักษศาสตร์ไว้อย่างชัดเจนและครอบคลุมเนื้อหาวิชาไว้อย่างละเอียดดังนี้

บรรณารักษศาสตร์ คือวิชาที่เกี่ยวกับหนังสือ รวมทั้งการบริหารงานและดำเนินงานในห้องสมุด มุ่งหมายให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์และอุดมการณ์ในห้องสมุด ในฐานะเป็นสถาบันสังคมสำหรับการศึกษาดำเนินงาน เพื่อยกระดับฐานะทางสังคมแก่ผู้ที่รักการอ่าน การค้นคว้าและการวิจัยเรื่องราวต่าง ๆ ให้รู้จักเลือกคัดจัดหาหนังสือและอุปกรณ์การอ่านที่มีคุณค่ามาเก็บรักษาไว้ให้คงทนถาวร เพื่อเป็นมรดกของคนรุ่นหลัง และให้เรียนรู้ถึงวิธีการบริหารงานและดำเนินงานในห้องสมุดอย่างถูกแบบแผน เพื่อจัดบริการต่าง ๆ ในอันที่จะช่วยให้ผู้อ่านได้ใช้ประโยชน์จากหนังสือและอุปกรณ์ในห้องสมุดได้อย่างเต็มที่^๑

จากคำอธิบายต่าง ๆ ที่ยกมากล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า วิชาบรรณารักษศาสตร์มุ่งถึงการจัดดำเนินงานในห้องสมุด แต่วิชาบรรณารักษศาสตร์ที่เป็นวิชาบังคับบรรจุในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นั้น มิได้มุ่งถึงการจัดดำเนินงานห้องสมุดแต่อย่างใด หากจะเน้นหนักในทางการใช้ห้องสมุดเป็นส่วนใหญ่ ชื่อวิชาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ อาจใช้ว่า "การใช้ห้องสมุดและการค้นคว้า" ดังนั้น ความหมายของคำว่าบรรณารักษศาสตร์อาจหมายรวมถึงการจัดดำเนินงานและวิธีการใช้ห้องสมุดด้วย วิชาบรรณารักษศาสตร์ที่กำหนดให้เป็นวิชาบังคับดังกล่าว เป็นการส่งเสริมในด้านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง อันเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการศึกษาในปัจจุบัน

ในหลักสูตรการศึกษาของระดับฝึกหัดครูกำหนดให้วิชาบรรณารักษศาสตร์ (เบื้องต้น) เป็นวิชาบังคับ เพื่อให้ นักศึกษามีทักษะในการใช้หนังสือและห้องสมุดได้ดี มิใช่จะให้นักเรียนครูทั้งหมดไปเป็นบรรณารักษ์ ตามวัตถุประสงค์ของวิชาบรรณารักษศาสตร์ของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาพุทธศักราช ๒๕๐๘ กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ว่า เพื่อให้มีทักษะในการใช้หนังสือและห้องสมุด รู้จัก

^๑ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์, "การศึกษาระบบบรรณารักษศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,"

วิธีค้นคว้า ค้นหาค้น เขียนรายงาน ให้เป็นผู้รักการอ่าน และตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน ให้รู้จักใช้วิจารณ์อย่าง ให้เป็นผู้มีความละเอียดรอบคอบ และให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ^๑ เมื่อการฝึกหัดครูมีการปรับปรุงระบบการศึกษาใหม่โดยจำกัดการผลิตครู ป.กศ. และเลิกรับในที่สุด กับการเริ่มให้การฝึกหัดครูเป็นการศึกษาระดับอุดมศึกษา หลักสูตรการฝึกหัดครูจึงมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับระบบศึกษาใหม่ กำหนดให้วิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาบังคับในกลุ่มวิชาพื้นฐานสำหรับหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงพุทธศักราช ๒๕๑๔^๒ ให้ชื่อวิชาว่า บรรณ ๑๐๑ ห้องสมุดและการศึกษาค้นคว้า มีความมุ่งหมายให้นักศึกษาคูรู้จักรู้จักห้องสมุดของสถานศึกษาของตนเองและห้องสมุดบางแห่ง ในด้านสถานที่และบริการ และระเบียบวัสดุห้องสมุดและวิธีใช้วัสดุห้องสมุดประเภทต่าง ๆ สามารถเขียนรายงานการค้นคว้าได้ถูกต้องตามแบบสากลนิยม^๓ จากจุดมุ่งหมายของวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครูดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ชัดแล้วว่า หลักการใหญ่ที่ให้นักศึกษาคูได้เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์เบื้องต้นนั้น คือเพื่อให้มีความสามารถใช้หนังสือและห้องสมุด ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในขณะกำลังศึกษาอยู่ และเพื่อให้นักศึกษาที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยครูไม่ว่าระดับใด ออกไปเป็นครูที่มีความเข้าใจและมีความสามารถในการใช้ห้องสมุด รู้จักใช้ห้องสมุด เป็นเสมือนอุปกรณ์การสอน เป็นผู้นำเด็กในการใช้ห้องสมุด จะทำให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาของเยาวชนอย่างยิ่ง ครูจะสามารถนำให้เด็กนักเรียนเกิดความเข้าใจว่าการศึกษาค้นคว้า เป็นแนวทางที่จะพาคนไปสู่ความคิด ความฉลาด มีความคิดกว้างขวาง เกิดนิสัยรักการค้นคว้าติดตัว ทำให้รู้สึกว่าการศึกษาไม่มีที่สิ้นสุด และผลจะปลูกฝังแก่ลูกศิษย์ได้ นอกจากนี้ ครูอาจต้องทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในกรณีที่โรงเรียนนั้น ๆ มีห้องสมุดแต่ไม่มีครูบรรณารักษ์ หรืออย่างน้อยที่สุดครูอาจเป็นผู้แนะนำการใช้ห้องสมุดของโรงเรียนด้วยก็ได้ ด้วยเหตุผลทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นความสำคัญอย่างยิ่งที่ควร

^๑ หน่วยงานนิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, แนะแนวการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ (พระนคร กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๑๔), หน้า ๑.

^๒ สภาการฝึกหัดครู, หลักสูตรการฝึกหัดครูพุทธศักราช ๒๕๑๔, หน้า ๑๓.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

มีการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เบื้องต้นในระดับฝึกหัดครูนี้

การเปิดวิชาเอก-โทบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครู

การศึกษาวិชาบรรณารักษศาสตร์ก็เหมือนกับการศึกษาเพื่อวิชาชีพอื่น ๆ คือต้องขึ้นอยู่กับความต้องการบุคลากรในวิชาชีพนั้น ความขาดแคลนผู้มีวิชาชีพบรรณารักษ์และความตื่นตัวเกี่ยวกับบทบาทของห้องสมุดในฐานะสถาบันทางสังคม ทำให้มีการสนับสนุนวิชาชีพนี้อย่างกว้างขวาง เพื่อการบริการทางด้านการศึกษาและบริการแก่ชุมชน ปัจจัยใหญ่ ๒ ประการที่ชี้ให้เห็นถึงความต้องการในวิชาชีพนี้ในอนาคต คือ ประการแรก ยังขาดแคลนบรรณารักษ์ผู้มีวิชาชีพ และบรรณารักษ์ผู้ช่วยอีกมาก ในห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน ประการที่สอง บุคคลมีความต้องการที่จะเรียนรู้และค้นคว้าเพิ่มเติมในวิชาเฉพาะที่ตนสนใจ^๑ ทำให้วิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาที่จำเป็นและอยู่ในความต้องการอีกมาก ในต่างประเทศนักการศึกษาบรรณารักษศาสตร์บางท่านไม่เห็นด้วยกับการเปิดสอนวิชาศิลปบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่านั้น เนื่องจากเป็นการแย่งเวลาและเป็นการบังคับให้ผู้เรียนทำงานในระดับปริญญาตรี บรรจง จันทรสา ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในระดับปริญญาตรีควรได้ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโทเท่านั้น^๒ ซึ่งเหมือนกับความเห็นของแดเนียล เอ. ซีเกอร์ (Daniel A. Seager) ที่ให้ครูบรรณารักษ์หรือผู้ช่วยบรรณารักษ์เรียนเพียงวิชาโทในระดับปริญญาตรีก็สามารถปฏิบัติงานได้^๓

อย่างไรก็ตามมีบุคคลในวงการศึกษามากคนเห็นว่า การเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรีเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูบรรณารักษ์โรงเรียนได้อย่างดี

^๑Ralph H. Stenstorm, "Some Thoughts on the Future of Library Education," Journal of Education for Librarianship 4 (Summer 1963): 9-10.

^๒Banchong Chantrasa, "Proposed Standards...", pp. 233-248.

^๓"Daniel A. Seager, "To Maintain Quality," Journal of Education for Librarianship 4 (Summer 1963); 37.

โดยเฉพาะการเปิดสอนในวิทยาลัยการศึกษาและวิทยาลัยครู เช่นในงานวิจัยของมาร์ธา เจน คูนต์ซาเชิร์ต (Martha Jane Koontz Zachert) กล่าวว่า การศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาตรีมีหลายแบบ คือ เพื่อให้ได้ประกาศนียบัตรขั้นต้นไปประกอบอาชีพ เพื่อเตรียมที่จะเรียนต่อในระดับสูงกว่าปริญญาตรี เพื่อให้ได้ตำแหน่งผู้ช่วยบรรณารักษ์ การเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีมีทั้งในมหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู และโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์^๑ สำหรับการเรียนเพื่อให้ได้ประกาศนียบัตรขั้นต้นนั้น เน้นในเรื่องบรรณารักษศาสตร์ของสมุดโรงเรียน^๒ ในอนุสารชื่อ The Student Bookie ของมหาวิทยาลัยเคนท์ในสหรัฐอเมริกาได้กล่าวถึงการศึกษาระดับปริญญาตรีระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยวิชาการศึกษาว่า ให้นักศึกษาเรียนวิชาบังคับพื้นฐานของระดับปริญญาโท เช่น การจัดหมู่และทำบัตรรายการเบื้องต้น บริการอ้างอิงเบื้องต้น การเลือกหนังสือ ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนออกไปเป็นบรรณารักษ์ของสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน^๓ ทั้งนี้เป็นการช่วยลดการขาดแคลนบรรณารักษ์ของสมุดโรงเรียนซึ่งโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ผลิตบรรณารักษ์ได้ไม่ทันกับความต้องการ^๔

นอกจากนั้น หลุยส์ ชอร์ส (Louis Shores) ได้กล่าวว่าเนื่องจากมีความขาดแคลนในด้านกำลังคนในห้องสมุด ทำให้เห็นได้ชัดว่าควรจะต้องเปิดโอกาสให้มีการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับวิทยาลัยขั้นต้น ซึ่งจะ เป็นแหล่งผลิตผู้ช่วยบรรณารักษ์และบุคลากรทางด้าน ^{งาน}เทคนิค โดยจัดให้เรียนในหลักสูตรสองปีแรกของสาขาศิลปศาสตร์ ซึ่งอาจจะเรียนต่อในระดับวิทยาลัยขั้นสูง หรือ

^๑Martha Jane Koontz Zachert, "Objectives and Patterns in Undergraduate Library Science Education," (Doctoral Dissertation, Columbia University, 1968), 175 p.

^๒Ibid., p. 151.

^๓Mark Kelly ed., "The Student Bookie," Kent, Ohio: Kent State University, 1978), p. 8.

^๔Seager, "To Maintain Quality," 27-29.

มหาวิทยาลัยต่อไปได้^๑

ฟิลิปปินส์เป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคอาเซียน^๒ ซึ่งมีการจัดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์อย่างกว้างขวางในหลายระดับและหลายสถาบันทั้งมหาวิทยาลัย และวิทยาลัย สำหรับชั้นปริญญาตรี จะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดสอนในวิทยาลัยวิชาการศึกษา (College of Education) ผู้ที่สำเร็จจะเป็นบัณฑิตทางการศึกษาโดยมีวุฒิบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกหรือวิชาโท ดังนั้น ฟิลิปปินส์ไม่มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนครูบรรณารักษ์และบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน แต่ฟิลิปปินส์ยังขาดบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนอีกมาก^๓

ในประเทศที่กำลังพัฒนา เช่นประเทศในกลุ่มอาเซียนมักมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน ในแต่ละประเทศโรงเรียนบรรณารักษ์ชั้นสูงซึ่งมีน้อยแห่งไม่สามารถผลิตบรรณารักษ์อาชีพได้พอแก่ความต้องการอันรีบด่วน อีกประการหนึ่ง ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานขนาดเล็กที่ไม่มีอัตราบรรจุผู้มีวุฒิสูงได้ วิธีหนึ่งที่จะแก้ปัญหาคือจัดสอนบรรณารักษศาสตร์ในสถาบันการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญา โดยผลิตผู้ช่วยบรรณารักษ์ (Assistant Librarian) เพื่อทำงานในห้องสมุดประชาชนขนาดเล็ก และห้องสมุดโรงเรียน ในมาเลเซียมีการจัดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับประกาศนียบัตร ใช้เวลาเรียน ๓ ปี หลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาที่ The Mara Institute of Technology โดยนักศึกษาจะได้รับ

^๑Louis Shores, "Library Education and the Junior College," in Library Education, Louis Shores (Littleton, Colo.: Libraries Unlimited, 1972), pp. 92-93.

^๒อาเซียน (Asian) ประกอบด้วย ๔ ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์และไทย

^๓Rodha Rasmussen, "Education for Librarianship in the Philippines," Libri No.4 (1977): 273-281.

ประกาศนียบัตรวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ MIT.^๑ เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ประเทศอินโดนีเซีย ก็จัดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู โดยให้ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาแก่ผู้สำเร็จการศึกษา จาก Teacher's College Bandung^๒ ได้วุฒิบรรณารักษ์ผู้ช่วยเพื่อไปทำงานในท้องสมุดโรงเรียน และท้องสมุดประชาชนซึ่งยังขาดแคลนบรรณารักษ์มากเช่นกัน

สำหรับในประเทศไทย การศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นวิชาเอก-วิชาโทในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในวิทยาลัยครู ได้วิวัฒนาการมาจากหลักสูตรประกาศนียบัตรบรรณารักษ์ ในปีการศึกษา ๒๕๑๐ ด้วยทางโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ มองเห็นความจำเป็นและประโยชน์ของ วิชาบรรณารักษศาสตร์และมีความต้องการผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์เพิ่มขึ้นด้วย อีกทั้งจำนวนผู้เข้าเรียนและ จบการศึกษาในวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับสูงยังมีน้อยมาก กรมการฝึกหัดครู จึงทำให้เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในปีการศึกษา ๒๕๑๐^๓ มีความมุ่งหมายเพื่อผลิตบรรณารักษ์ให้แก่โรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ รับนักเรียนซึ่งสำเร็จการศึกษาชั้น

^๑Wijaisuriya, D.E.K., Lim, Huck Tee Edward, and Nadarajah R. The Barefoot Librarian (London: Clive Bingley, 1975), p. 86.

^๒Rusina Sjahrial, "An Evaluation of Library Education and Training in Indonesia," in Conference of Southeast Asia Librarians. Education and Training for Librarianship in Southeast Asia. Papers and proceedings of the second Conference of Southeast Asian Librarians held at the University of the Philippines, Quezon City, December 10-14, 1973, ed. Marina G. Dayrit (and) Nammama P. Hidalgo. (Quezon City: University of the Philippines Library, 1975), pp. 84-85.

^๓กรมการฝึกหัดครู, สรุปผลงานโดยสังเขปครบรอบ ๑๕ ปี ของกรมการฝึกหัดครู (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๒), หน้า ๑๖.

ป.กศ.ต้นหรือมัธยมศึกษาปีที่ ๕ หรือประโยคเตรียมอุดมศึกษา เข้าศึกษาต่อหลักสูตร ๑ ปี^๑ การผลิต
 ครูบรรณารักษ์ระดับประกาศนียบัตรดำเนินไปด้วยดีตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๑๐-๒๕๑๓ ผลิตบรรณารักษ์
 ออกมาได้สี่รุ่นเป็นจำนวน ๑๑๔ คน^๒ ในปีการศึกษา ๒๕๑๕ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้ขอ
 เพิ่ม เติมวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโทและวิชาเอกในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง
 พุทธศักราช ๒๕๑๐ ทั้งนี้เพื่อจะได้ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง
 เวลาเรียน ๑ ปีให้เป็นวิชาเอกและวิชาโทในหลักสูตร ป.กศ.ชั้นสูง ซึ่งจะช่วยให้เข้ากับระบบหลักสูตร
 ของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ผู้สำเร็จวิชานี้จากวิทยาลัยครูจะสามารถเรียนต่อในสาขาเดิมในระดับ
 ปริญญาตรีได้จะ เห็นได้ว่าวิชาบรรณารักษศาสตร์ได้มีวิวัฒนาการเจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ และมีผู้เห็น
 ความสำคัญที่มีต่อการศึกษามากขึ้นด้วยเช่นกัน ในปีการศึกษา ๒๕๑๕ มีวิทยาลัยครูแห่งเดียวคือวิทยาลัย
 ครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีนักศึกษาที่เลือกวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ ๒๓ คน^๓ ความมุ่งหมายของ
 หลักสูตรมีว่า เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดและการให้บริการห้องสมุดแก่ครูและฝึกเรียนโรง
 เรียนประถมและมัธยม ให้มีทักษะในการปฏิบัติงานห้องสมุด รู้ถึงคุณค่าของวิชาบรรณารักษศาสตร์
 ตระหนักในความสำคัญของหน้าที่และความรับผิดชอบของบรรณารักษ์ ให้มีทัศนคติที่ดีต่องานบรรณารักษ์
 ฝึกให้มีความเสียสละและให้มิตินัยขอช่วยเหลือบุคคลอื่น^๔ ในปีการศึกษา ๒๕๒๑ มีวิทยาลัยครูที่
 เปิดสอนวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ทั่วประเทศรวม ๑๖ แห่ง มีนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรชั้นสูงที่

^๑กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ พุทธศักราช

๒๕๑๐ (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๐), หน้า ๓.

^๒ประสานสุข สุวรรณประทีป, "การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการศึกษา
 วิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู (ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๑๖)" หน้า ๗๔-๗๕.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐.

^๔หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, แนะแนวการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์...

เลือกวิชานี้เป็นวิชาเอก จำนวนรวมกัน ๓๔๖ คน^๑

หลักสูตรการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (เฉพาะวิชาเอก-โท)

ตั้งแต่เริ่ม เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอก-วิชาโทในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงปีการศึกษา ๒๕๑๕ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน มีหลักสูตรใช้อยู่ ๒ ฉบับ คือ

๑. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง พุทธศักราช ๒๕๑๐ วิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาเอกและวิชาโท ได้กำหนดรายวิชาให้เรียนดังนี้คือ

วิชาโท ให้เรียนทั้งหมด ๒๐ หน่วยกิต

บรรณารักษศาสตร์ ๓	ห้องสมุดและสังคม	๒ หน่วยกิต	สัปดาห์ละ ๓ ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๔	หลักทั่วไปในการเลือกหนังสือ	๑ หน่วยกิต	สัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๕	วรรณกรรมและการเลือกวรรณกรรม	๒ หน่วยกิต	สัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง
	สำหรับเด็ก		
บรรณารักษศาสตร์ ๖	งานเทคนิคของห้องสมุด	๓ หน่วยกิต	สัปดาห์ละ ๓ ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๗	การจัดหมู่และทำบัตรรายการ	๑ ๔ หน่วยกิต	สัปดาห์ละ ๕ ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๘	บริการห้องสมุด	๑ ๓ หน่วยกิต	สัปดาห์ละ ๔ ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๙	บริการตอบคำถาม	๑ ๓ หน่วยกิต	สัปดาห์ละ ๔ ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๑๐	การบริหารห้องสมุด	๑ ๒ หน่วยกิต	สัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง

วิชาเอก ต้องเรียนรวม ๔๐ หน่วยกิต โดยเรียนบรรณารักษศาสตร์วิชาโทและเพิ่มเติมรายวิชาต่อไปนี้

บรรณารักษศาสตร์ ๑๑	วรรณกรรมและการเลือก	๒ หน่วยกิต	สัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง
	วรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นและผู้ใหญ่		
บรรณารักษศาสตร์ ๑๒	วรรณกรรมทางวิชามนุษย์ศาสตร์	๒ หน่วยกิต	สัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง

^๑กรมการฝึกหัดครู, สติศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑, ไม่ปรากฏเลขหน้า.

บรรณารักษศาสตร์ ๑๓	วรรณกรรมทางวิชาสังคมศาสตร์	๒	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	๒	ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๑๔	วรรณกรรมทางวิชาวิทยาศาสตร์	๒	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	๒	ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๑๕	การจัดหมู่และทำบัตรรายการ	๒	๔	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	๔ ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๑๖	บริการห้องสมุด	๒	๓	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	๓ ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๑๗	บริการตอบคำถาม	๒	๒	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	๓ ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๑๘	การบริหารงานห้องสมุด	๒	๒	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	๓ ชั่วโมง
บรรณารักษศาสตร์ ๑๙	วิธีสอนการใช้ห้องสมุด (บังคับ)	๒	๒	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	๓ ชั่วโมง

ทั้งผู้เรียน เป็นวิชาเอกและวิชาโท)

บรรณารักษศาสตร์ ๒๐ การฝึกงานห้องสมุด ๕ หน่วยกิต ๕ ภาคเรียน

ในระหว่างที่ใช้หลักสูตรนี้ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครูได้จัดสัมมนาผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และวิทยากร ระหว่างวันที่ ๒๐-๒๔ กันยายน ๒๕๑๔ เพื่อดูถึงปัญหาต่าง ๆ ในการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ และเพื่อจัดทำแนะแนวการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาศึกษา ปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๐๘ และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาศึกษาชั้นสูงปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๑๐^๑ และเพื่อเป็นการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในหลักสูตรนี้อีกเช่นกัน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครูได้จัดสัมมนาผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์อีกครั้งหนึ่งระหว่างวันที่ ๒-๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๖^๒ ผลจากการสัมมนาครั้งนี้ได้ทำแนะแนวการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์สำหรับวิชาเอกและวิชาโท^๓ ตามหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาศึกษาชั้นสูงได้เป็นอย่างดี ในการสัมมนาครั้งนี้ที่ประชุมได้ เสนอมาตรฐานห้องสมุดวิทยาลัยครูขึ้น เสนอแก่กรมการฝึกหัดครูด้วย

^๑หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู "กำหนดการสัมมนาบรรณารักษ์ของสถานฝึกหัดครู," (พระนคร. กรมการฝึกหัดครู, ๒๕๑๔), หน้า ๑-๓ (อัครสำเนา)

^๒หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, "เอกสารการอบรมและสัมมนาบรรณารักษ์ของสถานศึกษาฝึกหัดครู ระหว่างวันที่ ๒-๔ ธันวาคม ๒๕๑๖," (พระนคร. กรมการฝึกหัดครู), หน้า ๑.

^๓หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, แนะแนวการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์... ๖๘ หน้า

ซึ่งจะกล่าวละเอียดในบทต่อไป

๒. หลักสูตรการฝึกหัดครู พุทธศักราช ๒๕๑๔ มีวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกและวิชาโท สำหรับระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง และวิชาเอกและวิชาโทสำหรับระดับปริญญาตรี (ขณะที่ทำการศึกษานี้ ยังไม่มีวิทยาลัยครูแห่งใด เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกและวิชาโทในระดับปริญญาตรีอย่างเป็นทางการ) หลักสูตรนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการและการบริการห้องสมุดแก่ครูและนักเรียนในท้องสมุดโรงเรียนประถมและโรงเรียนมัธยม ให้ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นครูบรรณารักษ์ และผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ สามารถสอนวิธีใช้หนังสือและห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดรายวิชาที่จะต้องเรียนดังนี้ คือ

ระดับ ป.กศ.ชั้นสูง เรียนวิชาบังคับต่อไปนี้ ๑๔ หน่วยกิต สำหรับวิชาเอก

บรรณ ๒๑๑	บริการอ้างอิงเบื้องต้น	๒/๒
บรรณ ๒๑๒	บริการของห้องสมุด	๒/๒
บรรณ ๒๒๑	งานเทคนิคห้องสมุด	๒/๒
บรรณ ๒๒๒	การเลือกและการจัดหาวัสดุห้องสมุด	๒/๒
บรรณ ๒๒๓	การจัดหมู่หนังสือและการทำบัตรรายการ ๑	๔/๔
บรรณ ๒๗๑	ความรู้เบื้องต้นทางบรรณารักษศาสตร์	๒/๒

วิชาโทต้องเรียน ๘ หน่วยกิต คือ บรรณ ๒๑๑ บรรณ ๒๑๒ บรรณ ๒๒๑ บรรณ ๒๒๒

ระดับปริญญาตรี วิชาเอกต้องเรียนไม่น้อยกว่า ๑๔ หน่วยกิต

รายวิชาบังคับ ๑๔ หน่วยกิต

บรรณ ๓๒๑	การจัดหมู่หนังสือและการทำบัตรรายการ ๒	๒/๒
บรรณ ๓๓๑	การบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน	๒/๒
บรรณ ๓๔๑	หนังสือและการพิมพ์	๒/๒

บรรณ ๓๔๒	วารสารหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์อื่น	๒/๒
บรรณ ๓๔๑	วรรณกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น	๒/๒
บรรณ ๓๔๒	วรรณกรรมทั่วไป	๓/๓
บรรณ ๓๗๑	ห้องสมุดประชาชน	๒/๒

วิชา เลือกต้องเรียนอีกไม่น้อยกว่า ๓ หน่วยกิตจากรายวิชาต่อไปนี้

บรรณ ๔๔๑	การทำหนังสือเด็ก	๒/๒
บรรณ ๔๔๑	วรรณกรรมทางมนุษยศาสตร์	๒/๒
บรรณ ๔๔๒	วรรณกรรมทางสังคมศาสตร์	๒/๒
บรรณ ๔๔๓	วรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์	๒/๓

วิชาโทต้องเรียน รายวิชาบังคับต่อไปนี้ ๑๐ หน่วยกิต

บรรณ ๒๒๓	การจัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือ	๔/๔
บรรณ ๒๗๑	ความรู้เบื้องต้นทางบรรณารักษศาสตร์	๒/๒
บรรณ ๓๔๑	วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น	๒/๒
บรรณ ๓๗๑	ห้องสมุดประชาชน	๒/๒

หลักสูตรปริญญาตรี ๒๕๑๔ ยังไม่มีแผนการเรียนการสอน แต่ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครูบางแห่งได้พยายามทำคู่มือแนะนำการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ และช่วยกันตีความขอบข่ายของเนื้อหา กิจกรรมประกอบการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนวิชานี้มีประสิทธิภาพ เช่นมีการประชุมอาจารย์ผู้สอนบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครูส่วนกลางและใกล้เคียงเมื่อวันที่ ๑๐-๑๓ ตุลาคม ๒๕๒๐^๑ เพื่อกำหนดแนวการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ให้เป็นไปในแนวเดียวกัน และจะได้จัดทำตำราประกอบการเรียนการสอน เพื่อขจัดการขาดแคลนตำราเพื่อการศึกษาค้นคว้าในการเรียนการสอนวิชา

^๑"โครงการสัมมนาอาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ณ วิทยาลัยครูจันทระเกษม วันที่ ๑๐-๑๓ ตุลาคม ๒๕๒๐" (ม.ป.ท., ๒๕๒๐) (อัตสำเนา)

เหล่านี้ โดยกำหนดความมุ่งหมายของการสัมมนาว่า เพื่อกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาวิชาในรายวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับขอบเขตของหลักสูตร จัดทำเอกสารประกอบการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ และเพื่อปรับปรุงเนื้อหาวิชาบรรณารักษศาสตร์ให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น ต่อมาเมื่อวันที่ ๒-๕ ตุลาคม ๒๕๒๑ ได้มีการสัมมนาผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ณ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี^๑ เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ที่ใช้ในปัจจุบันให้เหมาะสมและเสนอต่อกรมการฝึกหัดครู และในการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมได้มีมติที่จะให้เปิดการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับปริญญาตรี (ค.บ.) ขึ้นในปี ๒๕๒๒ โดยวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาเปิดทำการสอนในปีการศึกษา ๒๕๒๒-๒๕๒๓ นี้^๒

นอกจากการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครูตามที่กล่าวมาแล้ว กรมการฝึกหัดครูยังมีโครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ เพื่อส่งเสริมวิทยฐานะของครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ ซึ่งมีวิทยาลัยครูบางแห่ง เช่น วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และวิทยาลัยครูเพชรบุรี ได้ดำเนินการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาเอกในระดับปริญญาให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการที่เลือกเรียนวิชานี้เป็นวิชาเอกแล้วตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๒๑ หลักการและเหตุผลในการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการมีดังนี้คือ

โครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ

เนื่องจากการเป็นครูเป็นขบวนการต่อเนื่อง การผลิตครูและการอบรมครูประจำการจึงต้องเป็นขบวนการเดียวกัน และการฝึกอบรมครูนั้นไม่เพียงแต่จะส่งเสริมให้ครูประจำการมีความรู้และทักษะใหม่ในการประกอบอาชีพ แต่ควรฝึกอบรมให้ครูได้มีความรู้และทักษะอื่น ๆ ทั้งในด้านการเรียนการสอนและการจัดการศึกษาด้วย ดังนั้น วิทยาลัยครูซึ่งมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๔ คือมีหน้าที่ให้การศึกษอบรมบุคลากรทางการศึกษาประจำการ จึงต้องยื่นมือเข้าช่วยเหลือ

^๑"เอกสารการสัมมนาผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ณ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี วันที่ ๒-๕ ตุลาคม ๒๕๒๑" (ม.ป.ท., ๒๕๒๑) (อัครสำเนา)

^๒สัมภาษณ์ชาย เขียมละออ; หัวหน้าภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑.

สังคม เพื่อเป็นการส่งเสริมวิทยฐานะของครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ อันเป็นผลทำให้ การศึกษาของชาติได้พัฒนาสูงขึ้นอีกภายในระยะเวลาอันใกล้นี้ และในขณะนี้วิทยาลัยครูหลายแห่งได้ เปิดดำเนินการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการแล้ว^๑

กรมการฝึกหัดครูกำหนดนโยบายในส่วนที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมครูประจำการไว้ดังนี้

๑. กรมการฝึกหัดครูจะส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ครูประจำการและผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการ ให้การศึกษาจากโรงเรียนในระดับประถม และมีธยมศึกษาทั่วประเทศรวมทั้งเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา อื่น ๆ ได้เข้ารับการฝึกอบรมจากวิทยาลัยครูที่เป็นผู้รับผิดชอบ
๒. กรมการฝึกหัดครูจะลดปัญหาครูว่างงาน โดยเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีงานทำทางด้าน การศึกษาอยู่แล้วเท่านั้น เข้ารับการฝึกอบรมทางการฝึกหัดครูเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมวิทยฐานะของตนเอง และให้การปฏิบัติงานของบุคลากรเหล่านั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
๓. กรมการฝึกหัดครูจะประสานงานและให้ความช่วยเหลือกับหน่วยงานอื่นในเรื่องการฝึก อบรมครูประจำการระยะสั้น เพื่อเป็นการปรับปรุงการสอนของครู^๒

ในการดำเนินการฝึกอบรม วิทยาลัยครูจะเป็นผู้ดำเนินการจัดให้มีการฝึกอบรมครูและบุคลากร ทางการศึกษาประจำการขึ้นที่วิทยาลัยครูและหรือที่ศูนย์ฝึกหัดครูท้องถิ่น ซึ่งวิทยาลัยครูแต่ละแห่งได้ไป เปิดดำเนินการอยู่ในเขตความรับผิดชอบ ทั้งนี้การเปิดอบรมดังกล่าวจะทำให้สอดคล้องกับความ ต้องการของหน่วยราชการ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีความต้องการให้เปิดการอบรม เพื่อเป็นการเพิ่มพูน วิทยฐานะของผู้เข้ารับการอบรม ตามระดับการศึกษาที่จัดไว้ในหลักสูตรของสภากาการฝึกหัดครู และเมื่อผู้ เข้ารับการอบรมศึกษาจบตามหลักสูตรแล้ว ก็จะได้รับวุฒิตามระดับการศึกษานั้น ๆ

^๑กรมการฝึกหัดครู, "เอกสารโครงการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ" (ม.ป.ท., ๒๕๑๔), หน้า ๑. (ขีดสำเนา)

^๒กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, นโยบายและการจัดการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ ๔ (๒๕๒๐-๒๕๒๔) (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า ๑๔-๑๕.

หลักสูตรในการฝึกอบรม

๑. ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) ใช้หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู
๒. ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ป.กศ.สูง) และระดับปริญญาตรี (ค.บ.)
ใช้หลักสูตรสภาการฝึกหัดครู แบ่งออกเป็นโปรแกรมพัฒนาสมรรถภาพครูดังนี้

๒.๑	โปรแกรมพัฒนาสมรรถภาพ	ผู้บริหารทางการศึกษา
๒.๒	" - "	ครูสอนการอนุบาล
๒.๓	" - "	ครูสอนการประถมศึกษา
๒.๔	" - "	ครูสอน เกษตรศาสตร์
๒.๕	" - "	ครูสอนคหกรรมศาสตร์
๒.๖	" - "	ครูสอนบรรณารักษศาสตร์
๒.๗	" - "	ครูสอนอุตสาหกรรมศิลป์
๒.๘	" - "	ครูสอนจริยศึกษา
๒.๙	" - "	ครูสอนนาฏศิลป์
๒.๑๐	" - "	ครูสอนดนตรีศึกษา
๒.๑๑	" - "	ครูสอนพลศึกษา
๒.๑๒	" - "	ครูสอนสุขศึกษา
๒.๑๓	" - "	ครูสอนศิลปศึกษา
๒.๑๔	" - "	ครูสอนการศึกษาพิเศษ
๒.๑๕	" - "	ครูสอนภาษาไทย
๒.๑๖	" - "	ครูสอนภาษาอังกฤษ
๒.๑๗	" - "	ครูสอนคณิตศาสตร์
๒.๑๘	" - "	ครูสอนวิทยาศาสตร์ทั่วไป
๒.๑๙	" - "	ครูสอนฟิสิกส์
๒.๒๐	" - "	ครูสอน เคมี
๒.๒๑	" - "	ครูสอนชีววิทยา